

A JAGELLÓK ÉS MAGYARORSZÁG 1541-BEN

Az 1541. évet nem szokás cezúrának tekinteni a lengyel történelemben. A történészek sokkal inkább a mohácsi vereséget tartják jelentősnek a Jagelló-dinasztia és annak közép-európai uralma szempontjából. Néha szakmai körökben is megjelenik az a vélemény, hogy 1526 után befejeződött a dinasztia magyarországi uralma, vége lett a „Jagelló-kornak” a Duna-Tisza mentén.¹ Ez a típusú megítélés nem számít újdonságnak, mivel döntő mértékben a régebbi szakirodalmon alapul és határozottabb vagy mérsékeltebb formában végig jelen volt a 20. századi történetírásban.² Elgondolkodtató azonban, hogy a kortárs vélemények és tettek éppen ellenkező hozzáállást sugallnak. Az 1540-es évek elejének magyarországi eseményei rendkívüli visszhangot váltottak ki Lengyelországban. Sőt, egyes elemzők szerint ez a visszhang nagyobb volt, mint a mohácsi csata utáni és minden bizonnyal sokkal komolyabb, mint a Bécs 1529. évi ostromát követő. Buda elfoglalása kézzelfogható példája volt az oszmán terjeszkedésnek. Akkor először bontakozott ki nagyobb mértékben a lengyelországi *Turcica*-irodalom, és ennek keretében például Magyarországot sirató versek sora keletkezett. Közülük talán a legismertebb a *Cantio de Hungaria occupata* című lengyel nyelvű vers, amelyben megjelent a művelt, humanista motívumkészlet is.³ A Magyarországot sirató toposzok mellett megfigyelhető az a közvetlen hatás, amelyet a magyar főváros elfoglalása korszakalkotó, kiemelten szimbolikus eseményként gyakorolt a lengyel köztudatra. Külön forrástípust képeztek a hadműveletekről, elsősorban a keresztény hadsereg vereségeiről szóló jelentések. Ez összhangban volt az európai közvélemény érdeklődésével is, amely alapvetően követte a főbb katonai fejleményeket és a diplomáciai lépéseket, amint erről számos kortárs forrás tanúskodik.⁴

1. Erre egy viszonylag friss példa lehet a nemzetközi Jagelló-kiállítás alkalmából 2013 elején a varsói királyi palotában rendezett konferencia záróvitája. Vö. Europa Jagellonica 2015, különösen *Wojciech Falkowski* előadása. Uo. 21–40.

2. Vö. *Pajewski 1932; Wojciechowski 1946; Pocięcha 1958; Historia dyplomacji I, Wijaczka 1998*. Kritikusan ezzel szemben: *Sucheni – Grabowska 2010*. A terjedelmesebb szakirodalmi elemzéstől most eltekintek, további idevágó irodalmat ld. *Brzeziński 2016*.

3. V ö. *Petmeki 2003; Lakatos 2008*, összefoglalóan: *Brzeziński 2014*: 69–70. A szöveg kritikai kiadása, elemzése, háttere: *Kapehuś 1960*.

4. *Tafiłowski 2013*: 113–115. Tafiłowski összeállítása szerint (amely többek között számol Carl Göllner adataival is) 1541-ből 40 *Turcica*-nyomtatványt ismerjük, 1542-ből már 73-at, 1543-ból pedig 38-at. A 1542-es adatokat csak a 1571. évi nyomdai termékenység haladja meg (193 cím, egyértelműen a lepantói csata hatása miatt). Tudomása szerint 1526-ban is csak 43 *Turcica* jelent meg.

A lengyel udvar politikáját magyar ügyben 1541-ben egy eseménysor részeként kell tekinteni, amely közvetlen következménye volt az 1539-ben a Jagellók és Szapolyai között létrejött házassági szerződésnek. Ez az irányzat hangsúlyozta a rokonsági köteléket, valamint azt a célt, amelyet a frigy szolgált: egyaránt gátat vetni mind a Habsburg, mind az oszmán terjeszkedésnek a Kárpát-medencében, illetve biztosítani a határvidék nyugalalmát egy lengyelbarát állammal a szomszédban. Mindamellett Izabella házassága után, I. Zsigmond és Szapolyai János között nem volt problémamentes a viszony, főleg az Izabella királynéi uradalmait érintő, sokáig húzódo tárgyalások miatt.

Szapolyai János halála után átalakult a lengyel politika programja, amely érvényes maradt a következő évi emlékezetes események során is. I. Zsigmondnak fontos volt, hogy a váradi béke határozatai érvényben maradjanak, illetve hogy biztosítsa leányának a megfelelő, királyi státusához méltó örökséget. Idővel azonban, miután a békés megoldás meghiúsult, egyre inkább előtérbe került Izabella és fia személyes biztonsága.

Fráter György és Petrovics Péter már János király halálának másnapján, 1540. július 23-án I. Zsigmondhoz fordult. A levélben egy maximális programot rajzoltak fel: a lengyel királytól azt kérték, hogy legyen a Magyar Királyság oltalmazója, segítse azt a törökökkel és a németekkel szemben is, mind tanáccsal, mind „emberekkel”.⁵ Kérték, hogy I. Zsigmond küldjön követeket a szultánhoz, a francia királyhoz és a császárhoz ezzel segítve Izabella és János Zsigmond uralkodásának az elismerését. A szerzők, mint a királyné Erdélyben maradásának hívei tüntették fel magukat. A levél célja az volt, hogy a gyámok, mint a Szapolyaiak jogos képviselői lépjenek fel a lengyel király előtt. Nem volt rá sok esély, hogy a követelések megvalósuljanak, de figyelemre méltó, hogy előre látták a fenyegetést. Figyelmeztették Zsigmondot, hogy I. Ferdinánd hadjárata Magyarországon azzal a következménnyel fog járni, hogy az ország oszmán uralom alá kerül. Úgy tűnik, hogy ennek többen tudatában voltak Lengyelországban is, amint ez kitűnik például Jodocus Decius Hohenzollern Alberthez írott novemberi leveléből.⁶ A lengyel királyi titkár és tanácsadó valószínűnek tartotta, hogy ha a Szapolyaiak megmaradnak Magyarországon, a törökök és a németek egymás közt osztják fel az országot. Decius levelei negatív véleményt tükröznek Fráter Györgyről, akiről olyan hírek terjedtek, hogy királyi méltóságra törekszik és állítólag Izabella királynét akarja elvenni feleségül.

I. Zsigmond politikáját 1540 végén, 1541 elején jól illusztrálja két fontos diplomáciai vállalkozás. Az első Andrzej Czarnkowski királyi titkár követsége volt. Miután két más követjelölt kénytelen volt lemondani az utazásról, a lengyel követ csak 1540 októberében indult Bécsbe, majd november közepére ért Budára Izabellához.⁷ A követtel azt igyekezett elérni a lengyel uralkodó, hogy mindkét fél – I. Ferdinánd és Izabella – tartsa magát az 1538-as egyezményekhez, azaz, hogy az özvegy királyné menjen Budáról Trencsénbe. Úgy tűnt, hogy Izabella szintén támogatta ezt a megoldást

5. EFE t. 36, nr 649, 81–86; t. 48, nr 373, 122–128; HHStA Hungarica Fasc. 42. Konv. C, f. 61–64 (másolat); Óváry nr 356–357, 74.

6. EFE t. 48, nr 380, 136–140 (1540. nov. 27.).

7. HHStA Polonica Fasc. 4. Konv. 1, 79, 80, 98–102; HHStA Hungarica Fasc. 44. Konv. A, 148; Konv. B, 23–24, 77–77v.

és „...kérte a szüleit, hogy minden követ mozgassanak meg” a váradi pontok megtartása érdekében.⁸ A követség eredménytelen maradt, nagy részben Fráter György, Petrovics Péter és Török Bálint ellenállása miatt.⁹

Januárban Czarnkowski ismét Ferdinándhoz siettet.¹⁰ A követutasítás elég világosan jelezte a lengyel király magyarországi ambícióit: megelégszik azzal, ha Izabellának a hozományát illető jogai nem csorbulnak, ezen kívül Zsigmond semmire sem törekedne Magyarországon.¹¹ Ezzel egyidejűleg egy lengyel követ, Jakub Wilamowski Konstantinápolyban tárgyal, de a feladata csak az volt, hogy általános rokonszenvet keltsen a Portánál Izabella és János Zsigmond iránt. Nem működött együtt a Szapolyai-párti magyar küldöttséggel, amely biztosította az oszmán támogatást a csecsemőnek.

A második főbb lengyel kezdeményezés Andrzej Górka poznani várnagy követsége volt 1541 elején. Bár még a tavasszal induló hadjárat előtt elutazott, a követjárás ennek ellenére már a tulajdonképpeni hadműveletek közepette zajlott le. Górka február végén vette át megbízását, március végétől április közepéig Bécsben tartózkodott, aztán Budán, ahová 40–50 lovassal érkezett.¹² Visszatérve, több hónapig időzött Bécsben és onnan értesítette urát az eseményekről. Górka megbízása hasonlóról szólt, mint az előző követségé: I. Zsigmond igyekezett közvetíteni Ferdinánd és Izabella között és biztosítani a békét Magyarországon. Változatlanul azt tanácsolta leányának, hogy tartsa be a váradi megállapodást. Czarnkowski szavai szerint Izabellának nem volt „...semmi döntéshozó hatalma” (*nullam de eo habeat disponendi potestatem*) a helyzetéről, és teljesen másoktól függött. A királyné panaszait csak növelte betegsége.¹³

A tavaszi követség látványos kudarccal végződött: május elején a lengyel követek, Górka és Czarnkowski kénytelenek voltak visszahúzódní Esztergomba, miután György barát elrendelte, hogy hagyják el Budát.¹⁴ A helyzet viszont egyre rosszabbra fordult: Górka bécsi és budai tárgyalásai idején már kiújult a háború. Tavasszal már komolyan számoltak azzal a lengyel udvarban, hogy a keresztény hadsereg nem képes megvédeni Pestet, sőt, körvonalazódott Buda elvesztése és török kézre kerülése is.¹⁵ Már áprilisban terjedt az a röpiratos álhír, hogy az oszmánok már Budán vannak.¹⁶ Innentől kezdve I. Zsigmond csak kármentésre törekedett. Ezt a célt szolgálta az a sikertelen erőfeszítés 1541 áprilisa és júniusa közt, hogy megnyerje V. Károly segítségét. Az oszmán hadjárat közben ugyanakkor kulcsfontosságú lett számára, hogy megőrizze a békét a szultánnal.¹⁷ 1541 folyamán megfigyelhető, hogy I. Zsigmond már óvatosabban

8. EFE t. 36, nr 655, 93–94.

9. Andrzej Czarnkowski Piotr Gamrathoz, Buda 1540. 12. 23: EFE t. 48, nr 387, 148.

10. HHStA Polonica Fasc. 4. Konv. 1, 120–121.

11. BOssol, kézirat 179/II (1541. 01.10.), 38v–43.

12. HHStA Polonica Fasc. 4. Konv. 1, 125, 126, 131–135v; HHStA Hungarica Fasc.45, Konv. C, 2–4, 44–44v, 75–75v, 76, 81–81v.

13. BCzart, kézirat 1598 IV. 43–43v; EFE t. 48, nr 387, 151.

14. HHStA Hungarica Fasc. 45. Konv. D, 11.

15. EFE t. 48, nr 400, 181; nr 404, 184–185: Jan Policki udvaronc és futár hírei Magyarországról, 1541. 03. 26.

16. EFE t. 36, nr 675, 113.

17. AGAD LL t. IX, 137v–139 (I. Zsigmond Andrzej Górkához, 1541.07.22.).

tanácsolta Izabellának, hogy hagyja el Budát, és egyre inkább rá bízta a döntést. Andrzej Górka missziója I. Szülejmánnál szinte fenyegető kihallgatással végződött az oszmán táborban.¹⁸

Sokatmondó, hogy mindkét lengyel követség elsősorban a bécsi udvarnál keresett megoldást. 1541-ben, Buda eleste előtt, a konstantinápolyi lengyel tárgyalások inkább másodlagos szerepet játszottak. A magyar főurakhoz intézett királyi levelek tartalmukban megegyeztek a bécsi lengyel követségeknek adott instrukciókkal.¹⁹ I. Zsigmond elismerte, hogy a római király az a szereplő, aki lényegesen befolyásolni tudja az eseményeket és ráadásul lengyel szempontból kiszámíthatóbb is az oszmánoknál, de a Szapolyai-párti magyar főuraknál is, figyelembe véve a róluk terjedő sok negatív véleményt, amelyek egyébként részben lengyel követektől származtak.²⁰

A bécsi követségek nem képezték a lengyel politika egyetlen vonalát. Említettem, hogy a lengyel udvarban eleven maradt a Habsburg-ellenes attitűd is, amelyet Martinuzzi próbált használni. Régóta szokás ezt a politikai irányzatot Bona Sforza lengyel királyné tevékenységével magyarázni, bár a levelezésben nem tűnik fő mozgatórugónak. Ez sokkal inkább a későbbi évekre jellemző, de akkor is vitatható a befolyása. Elég arra utalni, hogy a legfontosabb lengyel követutasítások 1540–1541-ben nem tartalmazták az ún. Habsburg-ellenes párt követeléseit. A konstantinápolyi lengyel követségek óvatos, korlátozott támogatást biztosítottak a Szapolyaiaknak. A lengyel diplomácia arra koncentrált, hogy biztosítsa Izabella és fia személyi biztonságát. Bár elmaradt a lengyel katonai segítség, mégis érkeztek katonák Lengyelországból Magyarországra, ezt a külföldi katonai szolgálatra vonatkozó 1541 végi–1542 eleji királyi tilalmak valószínűsítik.²¹ Az ügyben I. Ferdinánd is közbenjárt I. Zsigmondnál és nem ok nélkül.²² Krakóban I. Zsigmond távolléte alatt Piotr Kmita krakkói vajda, nagymarsall és egyben szepesi sztarosza gondoskodott a magyarországi és határ menti ügyekről, a király személyes parancsa alapján. A szepesi tartomány miatt hírszerzéssel is foglalkozott.²³ Kmita már a kettős magyar királyválasztás óta következetesen támogatta Szapolyai Jánost, és mint I. Zsigmond is utalt rá, jó kapcsolatban (*amicitia*) állt Fráter Györggyel.²⁴

1541 tavaszán-nyarán kiemelkedő érdeklődéssel kísérik Lengyelországban a magyarországi helyzetet: Buda ostromát és az oszmán hadsereg közeledését. Ekkor indult Jan Policki is Izabellához, hogy híreket szerezzen.²⁵ Az érdeklődésről

18. *BOssol*, kézirat 179/II, 162–165v.

19. Uo. 45v–47v, 48–55.

20. Vö. EFE t. 36, nr 651, 87–88; t. 36, nr 681, 133–134 (Lukasz Górka püspök Petrovics Péter törökösségéről).

21. EFE t. 57, nr 1996, 124 (Fráter György igyekszik katonákat toborozni Lengyelországban), AGAD LL t. IX, 147v–148v (1541. 09. 11.), 171–171v (1542. 01. 02.).

22. HHStA Polonica Fasc. 4. Konv. 1, 91v (követutasítás S. Herbersteinnak, 1540. 08. 26.), HHStA Hungarica Fasc. 43. Konv. A, 28v: I. Ferdinánd Serédy Gáspárhoz, 1540. 08. 17. („...admoniti sumus ex Regno Poloniae plures milites se ad Hungariam conferre...”), HHStA Hungarica Fasc. 43. Konv. B, 23b (1540. 09. 08).

23. AGAD LL t. IX, 142v.

24. *BOssol*, kézirat 179/II (1541. 01. 03.), 36v–38.

25. EFE t. 43, nr 12–15; vö. t. 57, nr 1941, 1893; t. 36, nr 684, t. 48, nr 409.

tanúskodnak a lengyel gyűjteményekben fennmaradt leírások is az ostromról és a német sereg vereségéről.²⁶ Ugyanakkor egyre zavaróbb volt a hiteles hírek hiánya, ez egyaránt nagyon jellemző az augusztus 29-e utáni hetekben-hónapokban is. 1541 tavaszán Andrzej Górka jelentésein keresztül értesült a lengyel királyi pár a budai eseményekről. Górka egy Buda alatt tartózkodó szervitorától szerezte híreit. Ezen kívül Bona királyné kapott híreket Budáról Piotr Poremskitől, Izabella titkárától is.²⁷

Ami igazán számított, az a döntéshozó elit tájékozottsága. Erről többek között a szenátusi tanácskozások alapján tudunk képet alkotni. A levélváltásokból is kiderül, mekkora szükségük volt annak idején az uralkodóknak és a szenátoroknak megbízható magyarországi hírekre. A főbb tisztségviselők további követségekben látták a megoldást, de szembetűnő, hogy nem mindig rendelkeztek biztos információkkal, főleg nem Izabella helyzetéről. Így például Buda ostroma alatt az ország nagyjai nem tudtak az épp Litvániában időző királynak semmi biztosat mondani sem a lánya helyzetéről, sem a „budai rendek” hangulatáról és döntéseiről.²⁸ Nem tűnik túlzásnak, ha e nehézségeket az egész sorsdöntő évre kiterjesztjük. Az információk hiánya és megbízhatatlansága komolyan nehezítette a hatékony döntéshozatalt.

Egy másik fontos tényező a térbeli távolság volt, jelesül az, hogy I. Zsigmond ebben az időszakban többnyire a Litván Nagyfejedelemségben, Vilniusban tartózkodott. Ez meghosszabbította a futárok és követek útját, lassította az információáramlást. A tárgyalások többoldalúak voltak, így a követek Buda, Bécs (ill. Bécsújhely) és Vilnius között utazgattak. Így például Szapolyai János halálának (1540. július 21-e vagy 22-e) a híre 1540. augusztus 11. és 13. között jutott el I. Zsigmondhoz. A Roggendorf-hadsereg vereségéről (1541. augusztus 21–22.) 1541. szeptember 11-én értesült.²⁹ A Lengyelország és Magyarország közötti információáramlást ugyanakkor I. Ferdinánd intézkedései is nehezítették.

Összegzésképp azt mondhatjuk, hogy a Jagellók politikáját a sorsfordító 1541. évben nem könnyű megítélni. Talán a legtalálhatóbb az a megközelítés, amely szerint kettős diplomáciai törekvéstről van szó. Így beszélhetünk ambivalens jellegű politikáról, ugyanúgy, ahogy a törökkel kapcsolatban is szokás ambivalens lengyel hozzáállásról beszélni. I. Zsigmond szemlátomást igyekezett egyensúlyt teremteni a két nagy szomszédal, a Habsburg- monarchiával és az Oszmán Birodalommal ápolta a korrekciókat között. A lengyel udvar lépéseit a szenátori elit eltérő politikai rokonszenve is befolyásolta. Ezt ugyanakkor jelentősen befolyásolták a magyarországi hírek, információk, illetve azok hiánya. Egyfajta koherens „magyar politika” márcsak ezért sem valósulhatott meg.

E részleges áttekintésünk zárásaként érdemes hangsúlyozni, hogy 1540–1541-ben a lengyel diplomácia helyzete és hozzáállása a magyar ügyekhez nagy részben már korábbi, 1526 utáni lépéseinek következménye volt. A lengyel király továbbra is

26. BPAN Kórnik, kézirat 222, 93–98; BOssol, kézirat 179/II, passim; BCzart, kézirat 58, TN t. 58, nr 103, 461–468.

27. BOssol, kézirat 179/II, 95–97 (Piotr Poremski, 1541.03.15), 97v–99 (Erazm Gerlachowski, 1541.03.17.), 146v–147v (Piotr Poremski, 1541. aug. vége), BCzart, kézirat 58, TN t. 58, nr 36–37, 61, 63, 105.

28. BCzart, kézirat 1598 IV, 73v–84.

29. Acta Tomicia t. 21 (Teki Górskiego, Nemzeti Könyvtár, Varsó): 135–136.

a közvetítésre korlátozta saját szerepét, annak reményében, hogy az 1530-as évekhez hasonlóan rendeződik majd a helyzet a nyugtalan szomszédos országban. 1541-ben viszont két fontos tényező tette sokkal bonyolultabbá a viszonyokat: egyrészt Izabella királyné és fia bizonytalan státusza, másrészt az újabb szultáni hadjárat a Kárpát-medencében. Így a lengyel törekvések mozgásteret rendkívül szűkre szabottnak bizonyult. Nem lehet azonban azt állítani, hogy I. Zsigmond „tétlenkedett”, illetve „feladta” volna Magyarországot. A kérdésben nyilvánvalóvá váltak ugyanakkor a kor legnagyobb politikai dilemmái: mik a „keresztény szolidaritás” határai, hol húzódnak a dinasztikus politika korlátai, továbbá az európai és oszmán államiság és diplomácia összeütközése, valamint az *ratio status* gyakorlati jelentése.

RÖVIDÍTÉSEK

AGAD LL – Archiwum Główne Akt Dawnych, Varsó, *Libri Legationum*

BCzart – Biblioteka Książąt Czartoryskich, Kraków

BPAN Kórnik – Biblioteka Kórnicka PAN

BOssol – Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Wrocław

EFE – *Elementa ad fontium editiones*. Vol. I–LXXII. Ed. Carolina Lanckorońska et al. Institutum Historicum Polonicum Romae. Romae, 1960–1992.

HHStA Hungarica – Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Allgemeine Akten, Ungarische Akten

HHStA Polonica – Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Staatenabteilungen, Polen I

TN – *Teki Naruszewicza*

FELHASZNÁLT IRODALOM

Brzeziński 2014

Szymon Brzeziński: Forms and Functions of the Image of Hungary in Poland-Lithuania. In: *A Divided Hungary in Europe. Exchanges, Networks and Representations, 1541–1699*. Vol. 3: The Making and Uses of the Image of Hungary and Transylvania. Ed. *Kees Tszelszky*. Cambridge Scholars Publishing. Newcastle upon Tyne, 2014, 61–88.

Brzeziński 2016

Szymon Brzeziński: Dynastic policy and its limits: the Jagiellonians and post – 1541 Hungary. In: *The Jagiellonians in Europe: Dynastic Diplomacy and Foreign Relations*. Eds.: *Attila Bárány, Balázs Antal Bacsa*. MTA – Debreceni Egyetem. Debrecen, 2016, 209–217. *Memoria Hungariae*, 2.

Europa Jagellonica 2015

Europa Jagellonica 1386–1572. Sztuka, kultura i polityka w Europie Środkowej za panowania Jagiellonów. Red.: *Przemysław Mrozowski, Paweł Tyszka, Piotr Węcowski*. Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum. Warszawa, 2015. Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum. *Studia i Materiały V*.

Historia dyplomacji, I.

Historia dyplomacji polskiej. T. 1. Red.: *Marian Biskup*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Warszawa, 1982.

Kapelus 1960

Helena Kapelusz: Cantio de Hungaria occupata. Pamiętnik Literacki 51, 1960, 4., 411–434.

Lakatos 2008

Lakatos Bálint: Pannoniae luctus – egy humanista antológia és a törökellenes Habsburg–lengyel összefogás kísérlete, 1544. *Irodalomtörténeti Közlemények* 112, 2008, 3. sz., 259–286.

Pajewski 1932

Janusz Pajewski: Węgierska polityka Polski w połowie XVI wieku (1540–1571). Polska Akademia Umiejętności. Kraków, 1932.

Petneki 2003

Petneki Noémi: Mohács i jego następstwa w twórczości poetyckiej humanisty Klemensa Janickiego. In: Węgiersko-polskie więzi historyczne w X–XVI wieku. Magyar-lengyel történelmi kapcsolatok a X–XVI. században. Red./Szerk. *Nagy Alicja, Ábrán László*. Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. Józefa Bema na Węgrzech. Budapest, 2003. 175–192.

Pociecha 1958

Władysław Pociecha: Królowa Bona (1494–1557). Czasy i ludzie odrodzenia. T. IV. Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Poznań, 1958.

Sucheni-Grabowska 2010

Anna Sucheni-Grabowska: Zygmunt August. Król polski i wielki książę litewski 1520–1562. Universitas, Kraków, 2010.

Tańsiński 2013

Piotr Tańsiński: „Imago Turci”. Studium z dziejów komunikacji społecznej w dawnej Polsce (1453–1572). Wydawnictwo UMCS. Lublin, 2013.

Wijaczka 1998

Jacek Wijaczka: Stosunki dyplomatyczne Polski z Rzeszą Niemiecką (1519–1556). Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego. Kielce, 1998. *Prace Instytutu Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach*, 7.

Wojciechowski 1946

Zygmunt Wojciechowski: Zygmunt Stary (1506–1548). S. Arct, Poznań, 1946.

SZYMON BRZEZIŃSKI

THE JAGIELLOS AND HUNGARY IN 1541

ABSTRACT

Although Polish historiography does not usually regard 1541 as an important date, contemporary reactions in the country show that the fighting around Hungarian capital, Buda, and the subsequent Ottoman occupation of the city received much more active attention than the Battle of Mohács or even the siege of Vienna in 1529. Here, we attempt to outline the policy and objectives of the Polish court in 1540 and 1541, using diplomatic reports and manuscript documents.

Some degree of ambivalence may be detected in court policy. Although King Sigismund was attempting to maintain good relations with both the Habsburgs and the Ottoman Empire, he was also trying to secure the future of his daughter and grandson. At first, the Polish emissaries tried to persuade the parties to observe the terms of the Peace of Várad, but when Sigismund saw the escalation of events and the resistance of the Hungarian elite in 1541, he increasingly adopted the view that he should let his daughter decide whether to stay in Hungary and try to secure the throne for her son.

It should also be pointed out that there was no coherent 'Hungarian policy'. For one thing, the anti-Habsburg, pro-Szapolyai groups in Polish elite circles made their intentions clear, and for another, the uncertainty of news from Hungary caused serious difficulties for Polish diplomats in making rapid and resolute decisions at crucial moments.

sz.brzezinski@gmail.com